

Kosovo: OPASNA BANALNOST MITOTVORAČKE DELATNOSTI

NACIONALNI MITOVI I OBRAZOVANJE

Kosovo:
OPASNA BANALNOST MITOTVORAČKE DELATNOSTI

Mnogi etnolozi i politički antropolozi uobičajaju govoriti o političkim ili etnopolitičkim mitovima kao značajnim i često suštinskim elementima simboličkog sistema u političkom komuniciranju, ali i stvaranja i sticanja političkog legitimiteta. Zapravo, teško je negirati važnost uloge mitova i mitoloških sistema (kao i religijskih, inače njima veoma bliskih) kako u životu određene (nacionalne, etničke, kulturne...) zajednice, tako i pojedinaca. Ti sistemi tako zadiru ne samo u ritualizovane oblike života, već i u kulturu ponašanja uopšte, razne oblike estetske, literarne i umetničke delatnosti itd. Oni zapravo funkcionišu kao deo sistema ili simboličke celine, odnosno svojevrsne mitologije ili mitologije u sklopu kojih postaju smisleni.

Upravo iz tog razloga govoriti o tzv. političkim mitovima je svojevrsan paradoks. Pre se radi, zapravo, o specifičnim figurama i toposima (koji se mogu povezivati i u određene narativne sekvence i celine), koji obično bivaju "pozajmljeni" iz mitoloških sistema ili koji mogu funkcionisati analogno mitotvoračkim proseedima i njihovim prefiguracijama, a koji funkcionišu u sklopu političkog govora, masmedija, raznih oblika takozvane masovne kulture i propagandnih paraliterarnih i paranaučnih diskursa (istorija, na primer).

Vera Albanca je albanstvo

Različiti oblici intelektualnog i javnog govora na Kosovu, i nakon rata, prožeti su takvim opštim mestima i figurama, koje se svakako mogu smatrati i najznačajnijim elementima etnonacionalističkog govora koji je prisutan ne samo u političkoj sferi javnog života, već i u školskom sistemu (na raznim nivoima), u štampanim i elektronskim medijima, raznim oblicima masovne kulture (popularna muzika, estrada...) i dr. Pomoću tih diskurzivnih figura (kojima se često pokušava pridavati konceptualna i apstraktna dimenzija), toposa i strategija, određeni politički centri moći i s njima u tesnoj vezi određene institucije, intelektualni krugovi i mediji pokušavaju "argumentovati" da je na tim osnovama jedini mogući način stvaranja i utemeljenja države i nacije.

Jedan od glavnih toposa, koji možda ima najduži vek trajanja je figura-ideja o albanstvu, izrečena po prvi put u jednoj pesmi iz XIX veka poznatog albanskog romantičarskog pesnika, Pashko Vasa. Naime, u ideološkom kontekstu mobilizacije intelektualnih elita i prevazilaženja verskih, kulturnih i drugih partikularizama među Albancima u nastojanju za "oslobađanje od turskog ropstva" i stvaranja nacionalne države, on će između ostalog ispevati

i stihove: "Nemojte gledati crkve i džamije, vera Albanca je albanstvo".

Ovu će krilaticu ne samo aktuelizovati razne autoritarne političke elite i grupacije i tokom celog, narednog, XX veka, već će ona u govoru određenih intelektualnih krugova dobiti i značenje svojevrsnog ekstrakta i suštine etničkog i kulturnog identiteta Albanaca, nastojeći da joj se pritom pridaju i atributi svetosti. Paradoksalno, tu krilaticu će rabiti i staljinistički režim Envera Hoxhe, ali i određene političke snage (u Albaniji uglavnom ekstremne desnice, dok će je na Kosovu aktuelizovati ekstremi i "levice" i "desnice") i nakon pada komunizma.

Ovaj topos je usko povezan sa koncepcijom nacionalne države (koju na Kosovu zastupaju sve političke snage bez izuzetka), ali koja je uglavnom shvatana ne kao država ili nacija u smislu zapadnoevropskih demokratija (koju bi konstituisale razne etničke zajednice), već kao monoetnička država. Zapravo etnička zajednica se u takvim diskursima ne zamišlja samo kao kulturni identitet, već i kao zajednica zasnovana na "bratstvu po krvi".
Pristajanje na političku igru

U političkom i istorijskom diskursu, s druge strane, možda najžilavije figure i toposi su se pokazali "mit" o vođi i utemeljitelju države i nacije, kao i "mit" o "kontinuiranom nacionalnom identitetu" i "kontinuiranim nacionalnim bitkama" za slobodu i oslobađanje od tuđinaca i porobljivača (Noel Malcolm). Iako je prava paradigma "vođe i utemeljitelja" u albanskoj politici XX veka ostao staljinistički lider Enver Hoxha, tu paradigmu su prigrlili i dalje kreirali i lideri "demokratskih" partija nastalih nakon pada komunizma, i to u manjoj ili većoj meri skoro bez izuzetaka.

Međutim, u albanskom istorijskom diskursu, koji je preovlađujući na svim nivoima obrazovanja, insistira se na toposu neprekinutog i kontinuiranog nacionalnog identiteta i "nacionalne svesti" počev od Ilira pa sve do današnjih dana. On je zapravo takođe u funkciji stvaranja nacionalne države i polaganja prava na određenu teritoriju, odnosno na "albansko tlo". Ovim figurama i toposima "političkog" i "istorijskog" govora treba pridati i figure "ratnika", "legendarnog borca" i "prolivene krvi", koje zajedno sa prethodnim uglavnom funkcionišu u okvirima herojskog koda.

Pošto je svim ovim i drugim sličnim figurama, toposima i retoričkim strategijama ishodište i krajnji cilj u domenu politike i političkih projekata, a uzimajući u obzir političku prirodu tih projekata, ta i takva "mitotvoračka delatnost" se obično graniči sa banalnošću, naravno potencijalno veoma opasnom, kao jednim od neophodnih sastojaka javnog života u režimima i društvima sa autoritarnim i fašizoidnim sklonostima. Pridavati takvom govoru i njegovim figurama svojstva mita i mitskog načina mišljenja, značilo bi zapravo pristati i prihvatiti "igru" i kontekst "svetosti" koji takva politika želi nametnuti.

Takvi diskursi postaju "učinkoviti" i preovlađujući jedino u sprezi sa političkim centrom moći koji kontroliše medije, obrazovne i ine institucije društva i države. Na Kosovu, gde vlast vrši međunarodna administracija (koja predstavlja taj jedinstveni centar moći) i gde su uspostavljene

zajedničke administrativne strukture sa glavnim ovdašnjim političkim partijama, etnonacionalistički politički govor je uglavnom "premešten" na marginama političkog prostora.

Iako je veoma žilav i "fragmentarno" prisutan čak i u takozvanim nezavisnim medijima, ovaj govor je uglavnom u sprezi sa neformalnim i "ilegalnim" centrima političke moći, radikalnim grupama (kojima obezbeđuje "opravdanje" za njihove akcije i diskurzivnu "auru svetosti"), ali je i to ipak "dovoljno" da manjine osete na svojoj koži "prokletstvo" njihovog statusa kao takvog. Ali, ne samo manjine.

Jedini izlaz se može nazreti u daljoj marginalizaciji tog govora i tih političkih snaga, koji se međusobno pothranjuju, legitimišu, i čekaju svoj "pravi trenutak".

Anton Berishaj (AIM Priština)

zrodlo:<http://www.aimpress.ch/dyn/dos/archive/data/2001/11007-doss-01-02.htm>